Timişoara, 1895. Anul II. Nr. 256. Sâmbătă în 13 (30) Novembre.

DREPTATEA

Apare în fie-care ḑi de lucru la amiaḑi.

Preţul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci). — Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de inserţiuni: 1 cm. □ 1 cr., plus 30 cr. timbru. — Toate abonamentele şi tacsele se plătesc în Timişoara.

Redactor responsabil: Adrian P. Deseanu.

Redacţiunea şi Administraţiunea: Timişoara, cetate, strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse), Nr. 41. Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4.

Deţinerea lui V. Branisce.

Timişoara, 30 Novembre n.

Iubitul nostru redactor, dl Valeriu *Branisce*, încă şi aḑi se află în arestul de stat din Vaţ, lipsit de toate libertăţile individuale şi cetăţeneşti, constrîns a îndurá un tractament, cât se poate de dur şi malevol, din partea organului autorisat cu supraveghiarea arestului de stat şi a jertfelor sale.

Un bărbat care nu de mult a scăpat din acelaşi întristătoriu loc, ne spune, că numitul organ al guvernului la împlinirea chiămării şi datorinţei sale, pentru carea e pus acolo, nu se mulţămeşte numai cu împlinirea strictă a datorinţei, ci cu o rară passiune, cu un adevĕrat esces de zel îşi eserciază rigoarea faţă de iubitul nostru, ear' prin asta, se înţelege de sine, potenţează amărîciunea, amplifică ḑi de ḑi durerile sufleteşti şi-i îngreunează peste mĕsura cuvenită şi prescrisă de lege soartea iubitei noastre jertfe.

Nu numai cei ce în vieaţă vor fi gustat astfeliu de dureri, ci chiar şi aceia, cari doară numai din curiositate, ca oaspeţi sau ca cupiḑi vor fi întrat în încăperi de asemenea nefericită misiune, pricep şi cuprind pe deplin mărimea durerilor şi suferinţelor ce trebue sĕ îndure o atare victimă.

Acesta şi este scopul genuin al institutelor de asemenea caracter. Urmărind scopurile, salutare şi necesare din punct de vedere al societăţii statului, doctrina juridică-criminală a enunciat drept principiu de stat: ca oamenii rĕi, neaccessibili pentru educaţiunea familiară-socială, oamenii lipsiţi de bunăcuviinţă, nesupunători regulelor sociale şi ordinei de stat, sĕ ajungă pe mâna acestor institute, în cari de-oparte sĕ devină moralisaţi, îndreptaţi, buni şi folositori membri ai societăţii în mijlocul căreia au sĕ trăească, de altă parte sĕ simţească puterea şi asprimea legii, sĕ vadă cât de mult perd prin răpirea libertăţii individuale, etc.

Însĕ aceeaşi doctrină juridică-criminală are deodată şi acel principiu, că: »mai preferitoriu este a scăpá pe un vinovat, fără pedeapsă; de cât a pedepsí pe unul — fără vină. Motivele acestui principiu, din urmă, sunt acelea, că un vinovat, scăpat de pedeapsă din lipsa nesuficienţei dovedilor, se deşteaptă însuşi din somnul eventualei sale rătăciri, sĕ îndreaptă de sine şi se moralisează. Statul şi pe această cale şi-a ajuns scopul. Ear' un om pedepsit fără suficientă de dovedi, ori chiar fără vină, acela nu numai că nu se îndreaptă sau moralisează, ci din contră: se înverşunează, devine rĕsbunătoriu, pesimist, inimic, chiar duşman de moarte al . . . . tuturora. Prin aceasta statul nu numai că nu-şi ajunge scopul, ci din contră: îşi strică sieşi.

Aderând şi noi la aceste principii ale legilor criminale, nu am avĕ absolut nimic de a ne plânge sau de a face cuiva imputări pentru deţinerea iubitului nostru redactor. Dacă, am ştí şi am avĕ firmă şi curată convingere, că ceea-ce se întêmplă cu victima de sub întrebare este just şi corect, este acel eflucs pur şi curat al legei şi al principiului de moralisare: ca sĕ moraliseze pe omul pĕcătos şi rătĕcit şi sĕ'l aducă pe calea bună şi adevĕrată, redându'l apoi societăţei, atunci, ori-cât de mult iubim şi stimăm pe iubitul nostru redactor, nu am ḑice nimic, ba doară am aprobá şi noi deţinerea lui.

Însĕ în cas est un ce, ce ne face sĕ dubităm în astea.

Cestiunea pentru carea victima noastră stă în arestul de stat, aparţine domeniului politic. Pe acest domeniu ar trebuí sĕ domniască o libertate completă, fiind-că în politică nime pe lume nu are vre-un *privilegiu* pentru părerile sale, nime pe lume nu este infalibil, prin urmare tocmai aşa poate greşí guvernul însuşi, ca ori-care altul, şi fie-care om vĕrsat în ale politicei este îndreptăţit, atât prin litera legei făcute de oameni cât şí prin legile fireşti, ca sĕ-şi spună şí el părerea sa, ba chiar sĕ-şi argumenteze convingerile sale, combatând şi opugnând pe cele ale adversariului sĕu politic.

Din aceasta n'ar fi sĕ resulte nici o supĕrare, cu atât mai puţin ură sau poftă de rĕsbunare, dacă guvernul este într'adevĕr liberal şi conştiincios. În casul, când aşa ceva se iveşte între partide ca atari, sau între indiviḑi particulari, diferenţa sau deosebirea de păreri din al statului punct de vedere nu cade de loc în cumpĕnă, nu se ia de feliu în băgare de seamă. Cu atât mai puţin ar trebuí, ca guvernul unei ţeri sĕ fie preocupat de pofta de rĕsbunare faţă de un individ, din causa, că individul combate şi opugnează politica acelui partid, care din întêmplare se află aḑi la putere, deţine puterea statului şi dispune de ea, până când mâne poate el sĕ ajungă a fi condamnat.

Şi eată pentru ce.

Pentru că prea aproape stă, şi prea plausibilă este presupunerea, că guvernul în casuri de asemenea natură nu urmăreşte scopurile genuine ale justiţiei, ci deţinutul este o victimă pur şi simplu a poftei de rĕsbunare a guvernului, a sistemului politic ce aḑi predominează în ţeară. Ear' această presupunere dă naştere părerei generale-comune, că în actul cu condamnarea şi cu deţinerea nu preponderează alt-care motiv, de cât uricioasa şi demoralisătoarea patimă: ca cel mai tare, cel ce are puterea în mână sĕ dripească pe cel ce nu are puterea statului în mână. Şi pentru ce asta? Pentru ca guvernul sĕ umiliască, sĕ aserviască pe cel ce nu i-se supune şi nu i-se apleacă lui. Tot aşa de aproape este şi presupunerea că *persecuţiunea naţională* este motivul condamării şi al deţinerii. Căci câte alte jurnale de limbi neromâne critică şi combat politica guvernului şi pe însuşi guvernul în mod mult mai aspru, de cum o face aceasta »Dreptatea«, dar' redactorii lor nu sunt nici acusaţi, nici condamnaţi, nici deţinuţi! . . . . .

Şi aceste presupuneri, aceste păreri

Foişoara „Dreptăţii“

Alexandru Dumas.

„Un peu de charité, je vous en prie!“ . . . .

Alintatul parisienilor, vecinic cavalerul poet Alexandru Dumas fiiul, şi-a părăsit îndrăgita sa societate parisiană şi s'a dus sĕ ţină de urît celui mai iubit amic al sĕu, lui Dumas tatăl pe ceealaltă lume.

Un strălucitoriu luceafĕr al literaturei franceze s'a stîns, dar' din genialele sale opere vor isvorí încă multă vreme raze de lumină asupra publicului, care cu atâta drag şi însufleţire gustat'au momente de plăceri la cetirea unui roman, la ascultarea unei drame eşite din măestrul condeiu al acestui mare poet.

Alexandru Dumas fiiul s'a născut în 28 Iuliu 1824 în Paris. A fost fiiul din flori al lui Alexandru Dumas tatăl, al autorului romanurilor „Cei trei muschetari“ şi „Monte Christo“, care în etate de 21 ani devenise tată al unui fiiu de mare viitoriu. Acum decedatul Dumas se dedicase încă din juneţă carierei literare şi părăsind bancele din „Collège Bourbon“ a edat un volum de poesíi sub titlul *„Pĕcatele tinereţelor“*. A cutrierat apoi împreună cu tatăl sĕu Spania şi Africa nordică, de unde re'ntorcêndu-se, în 1847 a scris un roman fantastic sub titlul *Istoria alor patru muieri şi a unui papagal.* Au urmat apoi în scurte intervaluri romanurile: *Romanul unei femei* (1848), *Dama de camelíi* (1848), *Cesarina* (1848), *Doctorul Servans* (1849), *Trei oameni vitezi* (1850), *Diana de Lys* (1853) etc., cu cari şi-a cucerit îndată simpatia publicului. Dintrĕ toate acestea prin *Dama de camelíi* a produs cea mai mare sensaţiune, fiind-că pentru acest roman îşi luase sujetul din vieaţa reală, întru cât conţine istoria foarte puţin idealisată a amorului unei femei de d e m i m o n d e, a sĕrmanei Margareta Gauthier.

Acest succes nu de toate ḑilele s'a potenţat apoi prin dramatisarea romanului, care după multe şicane din partea censurei, în 1852 s'a şí representat pe scenă pentru prima-dată în teatrul de vodeviluri din Paris. De la acest dat îşi ia începutul istoria dramaturgiei francese modern-realistice. Drama însaşi dovediá o pătrundĕtoare privire în stările sociale, pre lângă care calitate manuarea uşoară a formelor dramatice şi dialogurile vii, pline de vieaţă, i-au asigurat deja de la început succesul stabil. Cu toate acestea greaua problemă — rehabilitarea pĕcatului şi natura gingaşă a sujetului, din punctul de vedere moral — a produs mare furtună în tabĕra ctiticilor.

In alte două opere de mai târḑíu, în *Diana de Lys* şi în *Demimonde* (1855) Dumas şi-a luat aceeaşi temă, carea o are „Dama de Camelíi“, dar' în acestea ese deja la iveală poetul satiric, care tinde sĕ presinte adevĕrata oglindă a epocei sale. De ací începênd poetul îşi ia temele mai ales din situaţiunea legală şi etică a femeilor societăţei franceze, pe cari le desvoaltă apoi, cu schimbăcios noroc, dar' totdeauna cu aceeaşi mare putere dramatică şi dialectică. *Copilul din flori,* apoi *Cugetările doamnei de Aubray,* etc. sunt drame din aceasta specialitate.

Afară de drame a desvoltat şí în marele sĕu roman *L'affaire Clémenceau* critica legilor şi a părerilor sociale referitoare la drepturile şi datorinţele femeei. Multe scrieri volante ale dînsului tractează aceeaşi temă, întrĕ cari *Ucide'l* şi *Divorţiul* sunt broşuri de sensaţiune universală.

În operile acestea multe idei predate cu mare conştienţă de sine se cam încurcă 'n contradiceri, dar' totuşi fapt neîndoelnic este, că Dumas prin temerara şi iscusita sa dialectică a făcut lumea atentă la multe părţi necritizate ale cestiunilor sociale.

Talentul lui Dumas a dat piese de reportoar stabil pentru toate teatrele lumei culte, ear' dacă ne-am întrebá, că cine şi ce a fost el pe scena teatrelor moderne, am putĕ rĕspunde fără multă hesitare, că a fost tot şi de toate, cel mai sensaţional, cel mai interesant, cel mai destoinic, — a fost însuşi teatrul modern.

Dintrĕ operile sale mai noue sĕ mai amintim numai poema fantastică *Reîntorşii,* în care figurează împreună Werther şi Lotte, Paul şi Vir-

generale-comune, chiar false și deșarte sĕ fie, strică enorm, păgubesc enorm interesele adevĕrate publice-morale ale statului: ele demoralisează, irită și amăresc o țeară întreagă . . .

Un guvern conștiu de datorințele sale și conștiincios față de interesele genuine ale statului ce l'a chiămat la cârmă, ar trebuí sĕ fie foarte scrupulos în acte de asemenea natură; ear' dacă a greșit la începutul actului, datorința lui sfântă este sĕ grăbiască a-și repará greșeala — prin aceea că cele ce le-a făcut, le face nefăcute, pe calea cunoscută și admisă.

Revoace-și guvernul în memoriă toate punctele din acusa ridicată și susținută contra dlui V. Branisce, și intrebe-se adi, pe temeiul esperinței și al faptului real: dacă măcar un singur punct din ele s'a dovedit ca real? Unde sunt urmările »agitațiunilor«, »urei«, »inimiciției« etc. etc. pentru a căror afirmativă provocare și causare a fost acusat și condamnat redactorul nostru? Prin ce și în cari corporațiuni sau ținuturi s'au manifestat ele în esistință ca eflucs al »delictelor«?

Nici urmă din toate astea în țeara întreagă!

Efectul faptelor încriminate — ca 'n palmă. Eată adevĕrata probă a incorectității, a netemeiniciei procedurei și urmărirei inscenate și consumate în anul trecut contra redactorului nostru. Timpul a produs proba vidibilă, pipăibilă și neresturnaveră a nevinovăției, și această probă adi a devenit deja prea bătătoare la ochi. Toată lumea română este de credința și de convingeaea, că redactorul nostru sufere pe nedrept! Și oare este asta consult, prudent și rațional din partea guvernului maghiar, de a suferí chiar în timpul de față, în timpul când peste noapte poate sĕ ne bată la ușă vocea imperativă a geniului adevĕrat patriotic dicĕnd: »români, uitați toate și țineți cu ungurii!« și vice-versa: »unguri, adunați românii pe lângă voi!«? Credem că nu.

Adi este clar ca lumina soarelui, că redactorul nostru, dl V. Branisce, pătimește și sufere singur întâiu pentru-că a aderat la vina ce celor ce au comis'o li-s'a ertat, și a doua pentru-că a luptat pentru un program și principiu politic-național, la care aderează deci și sute de mii de alți cetățeni, cari însĕ nu sunt nici acusați nici deținuți.

Este asta dreptate sau egalitate politică, — judece lumea.

Romănia.

Rĕspuns la calumnie. Sub acest titlu *„Timpul“* scrie următoarele:

„Primim de la dl N. Filipescu, care se află acum la Brăila, o telegramă, care de și predată la oficiul Brăila eri la 11 oare 30 m. dimineața, a sosit în capitală abia la 9 oare seara și ni-a fost predată adi dimineața. Eată telegrama: *„Voința Națională“ mĕ silește sĕ revin fără voia mea asupra cestiunei fondului publicațiunilor de la primărie.* „Voința Națională“ *desmințind, că ași fi plătit un abonament pentru inserțiuni în* „Foaia Poporului“ *din Sibiiu, rĕspund următoarele:* Somez pe membrii comisiunei interimare sĕ publice cuitanța de primirea banilor, cuitanța ce se află la primărie cu iscălitura unei persoane foarte însemnate, sau sĕ porunciască presei liberale sĕ-și desmintă afirmațiunile, ceea-ce ar fi mult mai cuminte. N. Filipescu.

Așa se vede că *„tufa“* se dă încet în laturi, și acuși vor sĕ sară *epurașii.*

Străinătate.

Reforme în Rusia. (Petersburg, 28 Novembre.) Guvernorii districtuali vor fí cât mai curĕnd convocați la conferință în Petersburg. Scopul acesteia este întroducerea unor reforme în administrațiunea comunelor. Înainte de toate e vorba despre *cassarea pedepsei corporale* și luarea dreptului ce'l au până acum comunele, de a eschide din sinul comunei anumiți membri ai ei. Apoi rĕstrîngerea volniciilor autorităților districtuale și ale chinezilor comunali, și în fine luarea disposițiunilor contra patimei beției, carea tot mai mult teren ocupă în comunele rurale.

Rusia la esposițiunea franceză. (Petersburg, 29 Novembre.) Guvernul rusesc a decis, ca la esposițiunea ce o vor arangiá francezii la 1900 în Paris sĕ partice în mod oficial.

Complicațiunile din Turcia. (Londra, 29 Novembre.) Agența Reuter raportează din Constantinopol: Cu toate că ministrul de esterne *Tevfik* pașa promisese ambasadorului englez *Currie,* că Poarta va concede duplicarea vaselor de rĕsboiu în Bosfor, fermanul referitoriu la aceasta încă nici până acuma nu s'a edat. La recercarea Porței, ca representanții puterilor sĕ absteie de la aceasta pretensiune, acestia au rĕspuns, că nu vĕd nici un motiv pentru a abstá de la dînsa.

(Constantinopol, 29 Novembre.) Conform rapoartelor sosite din *Aleppo,* situațiunea în partea nordică a *Siriei* devine din di în di tot mai îngrijitoare. Armenii au cucerit mai multe importante puncte strategice și fiind-că trupele regulate turcești au mâncat de la ei bătaie în mai multe lupte, li-au ajuns în posesiune 2000 pusci Martini și 10—15 tunuri.

Bulgaria eară se mișcă. (Frankfurt, 29 Novembre.) „Frankfurter Zeitung“ este informat din Sofia, că ar fi lipsă de serioase propozițiuni, prin cari Bulgariei sĕ i-se taie potta de a se încurcá earăși în aventuri în Macedonia.

Panama rediviva. (Paris, 29 Novembre.) Eri a succes poliției sĕ pună mâna pe mult căutatul Arthur *Souligou,* amicul baronului Reinach și agent al lui *Arton.* Coconul erá tocmai la o prietină a lui când l'a prins poliția. În o cutioară poliția a aflat cupoanele tuturor checkurilor pe cari Souligou le împărțiá în numele baronului Reinach. Se dice, că *treideci deputați ar fi primit mită de 100 000 de franci.* Prin aceasta descoperire investigațiunea pornită din nou în afacerea Panamei înaintează cu mari suprinderi. Vor urmá de sigur demascări noue. — *Temps* dice, că în scriptele aflate la Souligou nu ocură numele nici unui deputat.

Dieta de la Budapesta.

Camera deputaților.

— Ședința de la 29 Novembre n. —

La posițiunea cancelariei de cabinet au vorbit baronul *Jósika* Samu și *Pázmándy* Dénes.

La posițiunea budgetului camerei au vorbit mai mulți inși. Posițiunea aceasta a fost binevenită pentru aceia cari au dorit sĕ se ocupe cu reforma parlamentară. Astfeliu a vorbit *Polónyi* Géza, *Holló* Lajos și *Bartók* Lajos; acesta a cerut, ca vorbirile deputaților sĕ fie în foaia oficială reproduse din cuvênt în cuvênt.

Contra acestor projecte a vorbit Bánffy, ear' pro: deputații *Hermann* Otto, *Beöthy* Akos, *Olay* Lajos și *Gullner* Gyula.

Pre când vorbiá acesta din urmă, s'a întâmplat o scenă deamnă de parlamentul maghiar de adi. Vorbind adecă despre listele electorale, Gullner întreabă dacă știe ministrul, că controlarea acelora e imposibilă.

Ministrul *Perczel* cere sĕ se aducă un esemplu.

Baronul *Andreánszky:* Dar' nu știe! Dar' neagă!

Perczel: Impertinentule!

Ceea-ce după acestea a urmat, nu se poate descrie. Deputații din oposițiune au început a bate cu mâni, cu picioare băncile, padimentul, a injurá; mai mulți inși au sărit pe bănci și de acolo injurau în cel mai împintenat dialect maghiar.

Scandalul s'a finit deocamdată prin îndrumarea la ordine din partea presidentului a ministrului Perczel și a baronului Andreánszky.

Cronică.

Timișoara, 30 Novembre n.

Taaffe — mort. Fostul ministru-president austriac, contele Eduard *Taaffe* a reposat eri la $11^1/_4$ oare seara la *Elischau,* unde zăceá de mai mult timp.

Necrolog. Ni-se trimite următoriul necrolog: Subscrișii cu inima sfășiată de durere anunță trecerea din vieață a iubitei lor mame, soacră, soră, bună și mătușă *Anna Damian,* soție de preot — vĕduvă, care în etate de 64 ani, Joi la 28 Novembre la 4 oare dimineața după un morb scurt dar' greu, împărtășită cu sântele taine a adormit în Domnul. Remășițele pămêntești ale scumpei defuncte după îndeplinirea ritualelor bisericei gr. ort. se vor transpune de la locuința fiicei reposatei, Octavia Mazzuchi, Vineri în 29 Novembre 9 oare a. m., ear' actul înmormentărei se va sĕvĕrși de la casa proprie din Zlatna în aceeași di la 3 oare a. m. Fie-i memoria eternă! — Alba-Iulia, 28 Novembre 1895. — Simeon Damian advocat, Victor Damian proprietariu, Vasile Damian protopop. Octavia Mazzuchi n. Damian ca fí. Joe Damian n. Ciurcu. Silvia Damian n. Albini, Aurelia Damian n. Cipes, vĕd. Elisa Damian n. Muntean ca nurori. Augusto Mazzuchi architect, ca ginere, Elena Pop, soră, Aron Pop consilier montan, ca cumnat. Joe, Iliana, Anna, Septimia, Alma, Vasile, Valer. Aurora, George, Vasile, Elena, Octavia, Damian, Marietta, Augusto, Ludovic, Dora, Eugenia Mazzuchi ca nepoți și nepoate.

† **Viorica Mihali.** Din Budapesta ni-se scriu următoarele: Trista și suprindĕtoarea știre despre încetarea din vieață a unicei copile a dlui Dr. Mihali, a făcut o adâncă și dureroasă impresiune în sinul tinerimei. În special acei tineri, cari în dilele de grea încercare pentru neamul nostru, au avut fericirea sĕ cerceteze familiile fostilor

---

ginia, cavalerii Manon Lescaut și des Grieux.

Ca om de societate Dumas erá cavaler în strictul înțeles al cuvêntului; mai ales cu femeile erá complesanța întrupată. — *Un peu de charité, je vous en prie!* este al sĕu rĕmas bun de la societatea parisiană, ear' damele — de sigur — își vor fi fost șoptind îngândurate: Ce om drăguț acest poet!

Le-a și cunoscut așa ca nime altul, și n'a abusat nici-când de aceasta cunoștință, ba din contră, a luat în serios femeia, pe cea mai slabă și poate și pe cea mai pĕcătoasă întocmai ca pe cea mai virtuoasă, de și nu judecá pĕcatul după șema obicinuită. A înțeles firea femeei, fiind-că nu după logica severă a bărbaților urmăriá manifestațiunile sufletului și inimei ei, ci concedá și aflá natural chiar și imposibilul, nereclamând nici un feliu de consecuțiune, ci căutând la femeiă numai inimă și suflet.

Amicul nostru! — poate sĕ dică fiecare femeiă, și vor și dice de sigur, căci Dumas în operele sale a pledat și a pretins pe seama femeilor drepturi complete, chiar egalitate cu bărbații atât în cele sufletești, cât și în cele trupești.

Ș'apoi ce om frumos erá! Ba mai mult, interesant chiar. Capul acela cerbicos, volnic, mare, — ca și când ar fi fost sculptat din granit de către un adevĕrat artist, cu lovituri puternice grăbite, aproape numai în conturi, dar' așa, ca forța și ideia lui sĕ ne surprindă.

Astfeliu a fost „amicul nostru“, amicul femeei, care acum s'a dus la *cel mai bun și mai iubit amic al sĕu,* la Dumas tatăl.

Ultima lucrare a lui a fost o scrisoare adresată tatălui sĕu pe ceealaltă lume, o scrisoare plină de poesie. În pragul morței Dumas tatăl întrebáse pe fiiul sĕu, că n'a trăit el oare de geaba, făcut'a ceva? . . . De acest rĕspuns a ținut fiiul sĕ se achite înainte de moarte. Asigură pe tatăl sĕu sĕ fie liniștit, căci greu-morboșii de prin spitaluri, cei ce se pregătesc pe calea vecinului necunoscut cetesc *Cei trei muschetari* și-și uită sĕ-și iee rĕmas bun; sub perinele muribundilor „ale tale opuri zac tată!“

Îl asigură, că n'a trăit de geaba, și că se pregătește și dînsul, punĕndu-și și sie-și întrebarea: *Dar' eu?!*

Lui cine 'i va rĕsdunde? . . . .

În epistola aceasta 'și luá adio de la tatăl sĕu cu:

„La revedere! Acuși vin și eu!“

Acum e acolo. Dumas tatăl și-a reprimit amicul, ear' aici *femeia* și-a perdut pe cel mai bun amic al ei.

Eros.

De ale tinereţelor.

Schiță.

(Continuare.)

Și stăpânit de un gând dureros, care 'l secá de pe picioare, apucă spre casă.

În odaie, la masă, prietinul meu ședeá nemișcat, cu capul proptit în mâna stângă și cu ochii pironiți într'o carte.

Ceasuri întregi a stat astfeliu, gândindu-se fără sĕ-'și poată dá seamă la ce se gândește, legănat de atâtea ademenitoare visuri. Dar' biruit de o dorință ce-'i sfărîmá peptul, încetul cu încetul cădeá pradă unei dureri mistuitoare, care pe nesimțite îi sfâșiá inima.

Și fără sĕ știe cum și de ce, scoase din fundul mesei, dintrĕ niște vrafuri de hârtíi, o fotografie, o puse înaintea lui și sărutând'o începù sĕ splângă.

Picuri de lacrimi îi cădeau din ochi și se rostogoliau pe obraz, ear' lampa începù sĕ pâlpâe tot mai slab, tot mai rar, până ce se stînse.

*

Deací înainte n'a fost di, în care prietinul meu sĕ se fi putut stăpâní, ca sĕ nu-'i calce ulița, sĕ nu-'i ese ca un copil înainte și sĕ nu-'i vorbiască, ca unul, care 'și-a perdut firul vorbirii. Erá în posiția unui om, care, stând pe o pătură de nisip, simte cum se cufundă tot mai mult, dar' n'are nici tăria, nici inima și nici virtutea, ca sĕ sară și sĕ se mântue.

nostri întemnițați în Vaț și în special casa ospitală a Doamnei Mihali, deplâng amar pe micuța Viorică, care în ḑilele acele negre a știut prin purtarea ei atât de drăgălașă și vioaiă sĕ mângăie pe părinții chinuiți. Tinerimea a grăbit sĕ trimită întristaților părinți cele mai sincere condolențe.

Alexandru Dumas. Cadavrul marelui poet va fi transportat la Paris și înmormêntat pe spesele statului în Pêra Lachaise. În ḑiua înmormêntărei Teatrul francez (Theatre Francaise) va fi închis. La vestea morței ministrul-president Bourgeois a trimis familiei decedatului o telegramă, în carea tălmăcește durerea Franciei pentru perderea „celui mai mare magistru al dramei din epoca actuală“. Presidentului *Faure* i-s'a raportat tristul cas în teatru; în *Comedie Franaise* se representă pentru prima-dată piesa *Le fils d'Aretin*. Când directorul teatrului i-a comunicat știrea, presidentul îndată s'a depărtat din teatru ḑicênd directorului: „După ce am distins pe autorul, care cu piesa sa a triumfat aici aḑi, am datorința sĕ onorez poetul, care atât de mari succese a raportat pe aceasta scenă.“

Serata literară musicală a societății „Petru Maior“. Din *Budapesta* ni-se scrie: Pregătirile pentru serata de poimâne decurg. În sĕptĕmâna aceasta a fost toată inteligința română din Budapesta în persoană învitată din partea comitetului. Pretutindenea au fost esmișii societății cu cea mai mare plăcere și căldură primiți și de spriginul cel mai mare asigurați. În provincie deasemenea s'au trimis învitări. Corul de sí a perdut o putere considerabilă prin îmbolnăvirea tenoristului bine cunoscut publicului în persoana domnului Octavian Vasu stud. jur., continuă cu probele. Cea mai mare însufleṭire domnește atât în corul tinerimei, cât și în sinul coloniei române din Budapesta.

Covorul cel mai vechiu. Călĕtorind în anul trecut la Constantinopol un călugăr din mânăstirea mechitaristilor din Viena, părintele Gregoris *Kalaukiax*, a descoperit acolo un covor de rugăciune (turcesc) în a cărui pânză este țesut anul 1202. Țesĕtura este de așa, că nu se poate trage la îndoială vechitatea covorului, care acum se află în Viena, admirat de lumea curioasă.

Un episod din copilăria împĕratului Vilhelm. Că ce inimă milostivă aveá împĕratul Vilhelm în timpul copilăriei sale, se vede și din episodul pe care'l povestesc ḑiarele germane. Într'o ḑi Fridrich Vilhelm, tatăl actualului împĕrat, plecăse la preumblare cu băieții sĕi. La un loc mai părăsit familia imperială s'a întâlnit cu doi copii, cari duceau pe spate câte-o legătură de lemne. Mititelului Vilhelm de 8 ani i-a fost milă de acesti copii și apropiindu-se de ei după ce a schimbat câteva vorbe li-a dat un taler. Când apoi tată-sĕu l'a întrebat, că ce a vorbit cu băieții aceia, a rĕspuns: Nimic, am voit numai sĕ le ajut sĕ ducă lemnele, dar' nu m'au lăsat, și de aceea li-am dat un taler; de altă-dată voiu luá însĕ mai mulți bani la mine.

Din societăți.

Stipendii și premii de la „Astra“. La concursul pentru conferirea unui stipendiu de 20 fl. și trei de câte 60 fl. pentru studenți gimnasiști, s'au înaintat Comitetului „Astrei“ 45 de cereri. Stipendiul de 20 fl. la an din fundațiunea „Bașota“ s'a votat tinĕrului Ioan Dămian, stud. în cl. III la gimnașiul român din Brad; stipend. de 60 fl. din fundațiunea „Galliană“ s'a votat tinĕrului Mihail Pop, stud. cl. III la gimnasiul rom. cat. din Careii mari, ear' stipendiile de câte 60 fl. din fundațiunea „Roman“ s'au votat tinerilor Ioan Comaniciu, stud. cl. VI-a la gimnasiul român din Brașov și Ioan Băilă stud. cl. V-a la școalele reale împreunate cu gimnasiu evangelic în Sibiiu. — La concursul pentru premiul de 200 fl. pentru cea mai bună lucrare asupra subjectului: „Resultatele commasării de până ací, cu privire la țeranul român din Transilvania“, au întrat două elaborate, cari s'au dat pentru censurare dlui Onoriu Tilia, ingineriu în Sibiiu. La premiul de 300 fl. pentru acoperirea speselor de tipariu pentru un manual bun de învĕțămênt pe seama școalelor medii au întrat două elaborate, cari s'au dat pentru censurare dlui Virgil Onițiu, profesor și director gimn. în Brașov. În fine, la premiul de 200 fl. pentru cea mai bună lucrare asupra subjectului „Dietetica poporală, cu deosebită considerare la modul de viețuire a țĕranului român“ au întrat earăși două elaborate, cari s'au dat pentru censurare dlui Dr. G. Vuia, medic în Arad.

Convocare. Domnii membri ai societății române de lectură din Caransebeș prin aceasta sunt avisați, că adunarea generală ordinară se va ținĕ Dumineca în 17/29 Decembre a. c. la 3 oare după amiaḑi în localul societății.

La ordinea ḑilei în sensul §-lui 14:

1. Raport despre starea societății.
2. Raport despre starea cassei.
3. Alegerea comitetului.
4. Statorirea budgetului pe anul 1896.

Caransebeș, la 13/25 Novembre 1895.

Comitetul.

Literatură, artă și știință.

Lucrul manual educativ. Cursuri estraordinare ținute de George *Moian,* profesor la școala normală de institutori și la seminariul central din București. Se poate procurá de la E. Graeve & Comp. București.

În colecțiunea *Șaraga* va apărĕ o ediție populară a monumentalei opere **Istoria Românilor,** de *A. D. Xenopol,* în 12 volume à un leu volumul, în total 12 lei. Istoria Românilor a d-lui A. D. Xenopol, care a fost premiată de academia română și care ediție în 6 volume cu prețul de 60 lei s'a epuisat, se pune din nou sub presă, revĕdută și îndreptată de autor, în *„Colecția Șaraga“*, spre a o pune la îndemâna tuturor celor ce se interesează de trecutul neamului român. *Întregul corp al istoriei de la origine, până în ḑilele noastre, va apărĕ succesiv în 12 volume à un leu.*

Cetitorii acestor înștiințări sunt rugați a aderá prin o cartă poștală dinpreună cu un mandat postal de 12 lei, adresat librăriei Șaraga Iași, sau la D-nii librari din localitatea D-lor, pre cum și la toți ce vor posedá liste de abonament, ca subscriitori la această publicare; căci toate abonamentele se fac numai prin subscriere, spre a se ști numĕrul de esemplare, ce trebue sĕ se pună sub presă.

Nu ne îndoim, că ori-ce om cult și patriot din *țĕrile locuite de români se va grăbi a rĕspunde la apelul nostru. Volumul I se va pune sub presă la 1 Decembre 1895* și vor apără succesiv, în interval de un an de ḑile. — Libräria editoare: *Frații Șaraga,* Iași.

Economiă.

Finanțele Rusiei. Serviciul de control al finanțelor imperiului rus a publicat ḑilele acestea resultatul definitiv al esercițiului budgetar pe 1894.

Această dare de seamă arată până la ce punct se desvoltă starea economică a Rusiei și cum cheltuelile urmează o progresiune mĕsurată.

Venitele ordinare ale anului 1894 evaluate la 1,004.823.277 ruble, s'au urcat în realitate la 1,153,785.812 ruble.

Cheltuelile ordinare prevĕḑute la 981 milioane 222.950 ruble. Operațiunea întreagă presintă un sporiu de 150 milioane ruble la venite și abia 10 milioane la cheltueli. Este de remarcat, că cea mai mare parte a sporiului de veniturí provine de la contribuțiunile indirecte, beuturi, tutunuri, zahar, uleiuri minerale, chibrituri și vămi, cari au produs 531,415.738 ruble, în loc de 481,538.541 ruble, la cât erau evaluate în budget. Domeniile Statului au dat 20 milioane mai mult ș anuitățile rescumpĕrărei 10 milioane.

Rusia culege astăḑi beneficiile reformelor fiscale și financiare îndeplinite de ministrii de Bunge și Wișnegradski, predecesorii imediați ai actualului ministru de finanțe Witte.

Rusia datorește fostului ministru de Bunge remanierea impositelor cari degrevează pe contribuabilul rus cu 30 la sută din ceea-ce plătiá mai înainte.

Wișnegradski la rêndul sĕu a redus serviciul datoriei publice, care în 1888 se urca la 280 milioane ruble, și care în 1892 nu mai erá de cât de 256 milioane. De altfeliu de la 1888 situațiunea budgetară a Rusiei nu lasă nimic de dorit. Escedentele cresc din an în an și servesc fie pentru amortisarea datoriei, fie pentru lucrări de utilitate publică, cari toate contribue a creșterea economică a țerei.

Acum ḑece ani, rubla-hârtiă erá aproape singura monetă în circulațiune în Rusa. Când Wișnegradski se retrase de la ministeriu stocul de aur ce recorstituíse treceá de 2 miliarde 400 milioane franci. Succesorul sĕu, Witte, a știut sĕ asigure stabilirea rublei de ministrul hârtie, și nu e departe oara în care regimul monetar metalic va fi restabilit în tot imperiul.

Servițiul telefonic.

Budapesta, 30 Novembre n.

Rusia în Armenia.

Agența telegrafică din Petersburg anunță, că sultanul a cerut intervențiunea țarului în cestiunea armenească.

Moartea lui Taaffe.

M. Sa Regele și Regina, apoi ministrul-president Badeni și o mulțime de demnitari 'nalți civili și bisericești și-au esprimat prin fir condolența față de familia reposatului Taaffe. Înmormêntarea va avĕ loc Luni la 3 oare p. m.

Posta administrațiunei.

Dlui St. Al. Giulvez. Ne-ai trimis foaia 'napoi si de aceea s'au sistat.

Seară de seară o aștepta și alte-dăți se preumbla ceasuri întregi fără ca ea sĕ ese afară. Și când se întorceá a casă apăsat de dureri, treceá pre lângă oameni fără sĕ-i bage în seamă, și neștiind ce face, rătăceá pe ulițí ca un smintiit.

Ear' Hermina îl suciá după plac. Vĕḑêndu'l atât de sincer, aproape naiv, entusiast și pătimaș în iubire, se arĕtá foarte rece față cu el.

Și rĕceala aceasta îl omorá, îl scoteá din sărite, aprinḑêndu'l de nestins.

Turburat în toată ființa lui, erá lipsit de judecata rece, și în purtările lui nechibsuit.

Când îl vedeam slăbit, palid și dus pe gânduri, mĕ prindeá un feliu de milă față cu el și căutam sĕ'l mângăiu.

„Fii mai rece, frate David,“ îi ḑiseiu eu, stăpânește-te . . .“

„Eu și rece!“ grăi el înădușit, „și sĕ mĕ stăpânesc! — Sĕ mĕ stăpânesc când n'o vĕd! Sĕ nu mĕ întâlnesc cu ea o ḑi, o sĕptĕmână, o lună! Sĕ fiu rece, când sunt în apropierea ei, când îi vĕd ochii și-i aud glasul?!“

„Dar' ea e cochetă, e rafinată, se joacă cu tine și numai își rîde de durerile tale . . .“

„Se joacă, se joacă . . . și veḑi, eu nu pot . . . nu pot, m'a prea înlănțuit vraja ce se revarsă din toată ființa ei . . .“

M'am uitat la el și vedeam, cât de greu îi este.

„Frate,“ începù el cu glas slab și dureros, „prea mult, prea mult o iubesc, și ea, știu, nu e vrednică de atâta iubire, dar' ce sĕ fac, sunt prea sentimental, prea răpit de patimă și stă pânit de idei . . . uite, de câte-ori iau pe Eminescu mĕ înec de dorințe nebune. Cu fie-care șir ce cetesc durerea mea crește și visurile răpitoare ce, mânate de aripa fantasiei, le plăsmuesc, se sfarmă de o crudă și sfășietoare realitate, în cât adese mĕ simt ca omul, căruia i-s'au înecat corăbiile cu toate bogățiile, și ne mai avênd nici o nădejde și nici o bucurie, nu dorește alta, de cât sĕ moară.“

„Nefericire a fost pentru mine, că m'am îndeletnicit prea mult cu înțelegerea lui Eminescu, dar' mai mare nefericire e, că am cunoscut'o, că am vĕḑut'o la groapă, că . . . că mĕ stăpânește.“

„Nu arare-ori necăjit și cătrănit, fie pentru că nu am întâlnit-o, fie pentru-că s'a arĕtat rece cu mine, fie pentru că prin purtarea ei dă prilegiu la feliu de vorbe, citez versuri din Eminescu și mĕ sguduiu în tot sufletul.“

„De câte-ori, iubite frate, n'ași dori eu sĕ fiu cu draga mână 'n mână, gură la gură și sĕ mĕ mir apoi, cum de vremea sĕ mai treacă se în dură! De câte-ori, de câte-ori!“

„Și cât mi-s'ar aliná sufletul și cât mi-s'ar ogoí și mi-s'ar stâmpĕrá sbaterile și ferbințelile inimei, dacă ași rătăcí cu ea pe cărări cu cotituri, dacă în tânguiosul glas de bucium, pre când dulcea lună ar eşí pe ceriuri, eu ași strînge-o în brațe cu împătimire și ași sărutá-o cum săruți pe maică-ta în fragedă copilărie, după ce câtva timp n'ai vĕḑut'o . . .“

„Și mĕ sbea, mĕ sdrobește ucigătoarea dorință, ca sĕ-mi culc capul pe sinul ei și sĕ o sorb cu ochii, ear' florile de teiu tremurând și fermecate e sĕ cadă rênduri-rênduri . . . . Ah! și ea sĕ mĕ mângăie cu dalba ei mână, sĕ mĕ sărute fără de veste și eu sĕ închid ochii, ca sub năvala atâtor ferici sĕ nu mĕ mai simt . . . .

„Ei, dar' amețit de visuri de plăcere, prea adese mĕ trezesc îngânând „pe lângă plopii fără soț“ și mĕ cutremur, mĕ sĕc și mĕ topesc în văpăile unui foc nestins.“

„O lume de nepăstuitoare dorințe, de frumoase sentimente și de splendide închipuiri se naște dintr'o singură privire ce mi-o arunci câte-odată fără voie; dar' toate se sdruncină și se sfarmă și se risipesc ca beșicele spumei, când ochii ei nu întâlnesc pe ai mei și când glasul ei nu 'mi vrăjește audul . . . .“

. . . A tăcut suspinând din greu, ear' eu fără sĕ ḑic o vorbă și fără sĕ-i pot dá vre-un sfat mi-am plecat capul în pĕmênt.

De-odată el începù sĕ cânte poesia „De ce nu-mi vii“, la început lin, domol, jalnic și pătrunḑĕtoriu, ear' în urmă tot mai puternic, mai cu foc și mai cu durere. N'aveá glas puternic, dar' un tenor dulce cu un timbru duios, în cât îți pătrundeá inima, mai vêrtos când cântá lovit de vre-o durere. (Va urmá.)

Învitare de abonament

la

DREPTATEA

Cu ḑiua de 30 Septembre a. c. stilul nostru, espiră abonamentele pe al III cuartal şi cele făcute pe luna Septembre.

Rugăm şi învităm pe dnii abonaţi sĕ grăbiască cu renoirea abonamentelor, ca astfeliu sĕ remânem în curent cu espediţia foii.

Abonamentele se fac mai uşor prin mandate postale.

PREȚUL:

pe ¼ de an fl. 2.50

pe 1 lună 85 cr.

Rugăm a se scrie curat şi legibil numele abonentului, locuința şi posta ultimă, eventual sĕ se lipească pe mandatul postal adresa tipărită sub carea li-se trimite „Dreptatea.“

Cu stimă

Administrația foii „Dreptatea.“

Bursa de Budapesta din 28 Novembre 1895.

Datoriă de stat:

Renta de aur ung. 100, 500, 1000 . (sc. de d.)	5%	123.50
„ „ „ 10.000 . . . . „	4%	—.—
„ „ coroane ung. . . . . . „	4%	99.50
Obl. căilor fer. orient. 1876 . . . „	5%	126.75
„ „ „ de stat, 1889, aur. „	4½	129.—
„ „ „ „ „ „ arg. „	4½	101.75
Obl. cu premii ung., din 1870, 100 fl. buc. . . .		140.50
„ „ „ „ „ „ 50 „ „		140.—
Obl. de desdaun. regal., am., ung. . (sc. de d.)	4½%	100.75
„ „ „ „ croate . . . „	4½%	102.50
Bonuri rur. ung. . . . . „	4%	96.25
„ „ croate . . . . „	4%	97.—
Obl. regul. Tisei (Seghedin)	4%	143.75
„ hipot. croate, 100	5%	—.—
Asemnatele cas. de stat. 6 luni 100		—.—
Datoria de stat. com., hărtiă, Mai-Oct. . . .	$4^{2}/_{10}$	98.75
„ „ „ „ „ Febr.-Aug. .	$4^{2}/_{10}$%	98.75
„ „ „ „ arg. Jan.-Jul. . . .	$4^{2}/_{10}$%	98.50
„ „ „ „ „ Apr.-Nov. . . .	$4^{2}/_{10}$%	98.50
Renta de aur austr. (sc. de d)	4%	122.50
„ în coroane		98.50
Datoria de stat austr. 1854. 250 fl.	4%	149.—
„ „ „ „ 1860. 500 „	5%	147.50
„ „ „ „ 1860. 100 „	5%	138.25
„ „ „ „ 1864. 100 „		193.—
„ „ „ „ 1864. 50 „		198.—
Obl. oraş. Budapesta 1890	4½%	100.15

Bance.

Banca anglo-austriacă 120	170.—
„ pe acţii Budapestană 100	129.50
„ „ „ a capitalei I emis. 100	98.—
„Hermes“ intreprind. de bani 200	—.—
Banca de credit fiumană 80	126.50
„ „ „ gen. ung. 200	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu	435.75
„ „ „ pe acţii Budast. 50	55.—
„ „ „ austriacă 160	—.—
„ „ „ „ din 4 Iuliu	351.50
„ industrială I ung. 150	197.—
„ „ şi comerc. ung. 100	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu . .	112.50
„ croat-slavon. 100	—.—
„ de credit ung. 200	116.—
„ „ „ „ vechiă 100	—.—
„ „ „ „ II emis. 15 Iuliu	241.25
„ comercială ung. pestană 500	1132.—
„ com. şi industr. bpestană 100	—.—
„ de credit fonciar centrală 500	590.—
„ croată de escompt 200	—.—
„ de escompt şi zarafiă ung. 400 K. . . .	—.—
„ „ „ „ „ 15 Iuliu	259.—
„ austro-ungară 600	1000.—
„ „Unio“ 200	—.—

Monede.

Galbenul ces. şi reg. tesc.	5.95
„ „ „ „ verig.	5.93
„ austr.-ung. de 8 fl.	9.92
„ de 20 franci	9.93
20 marce	12.25
Lira de aur turcească	—.—
Argintul austr. şi ung.	—.—
100 marce germ. în papir	61.25
„ „ „ de bancă pr. 31 Iuniu . . .	—.—

Scrisuri fonciare.

„Albina“, inst. de econ 5%	100.76
Banca civ. de credit Arad 5% 40 ani	101.—
„ „ „ „ „ 5%	101.—
„ „ „ „ „ 5½%	100.50
„ de credit ardeleană 5%	101.—
„ „ „ „ 4½% 40 ani	99.—
„ „ „ „ 4½% 50 ani	98.50
„ credit fonc. din Sibiiu 5%	102.25
„ „ „ „ „ 5½%	—.—
„ „ „ „ „ 6%	—.—
„ „ „ „ „ 4½% em. VI. . .	100.50
„ gen. din Sibiiu 110 5% 31.3 ani	—.—
„ „ „ „ 106 5% 40 ani	—.—
„ „ „ „ III emis 5%	102.25
„ „ „ „ IV emis. 4½%	100.50
„ I. de credit din Timişoara 5%	102.—
„ I. „ „ „ „ 4½%	99.50
Imprumut. băncii ung. hipotec. 4%	128.50
Obl. c. fr. bulg. 6%	122.—
„ cu prem. sĕrb. 100 fr. 3%	40.—
„ „ „ „ „ „ (stamp. austr.) . 3%	40.75
„ soc. p. reg. Temeş-Bega 5%	140.—

Sorţuri private.

Imprumutul oraş. Viena din 1874, 100	174.50
Sorţuri din Buda 40	60.—
„ „ „ (st. austr.) 40	61.—
Sorturi reun. „Jó-sziv“ 2	3.30
„ „ „ (st. austr.) 5	3.50
„ crucea roşie 5	12.—
„ „ „ (st. austr.)	12.50
Obligaţiunile basilicei 5	9.75
„ „ (st. austr.)	10.25
„ crucea roşie italian. 25 lire . . .	12.75
„ „ „ „ (st. austr.) . .	13.—
Instit. de cred. austr. 100	198.—
Crucea roşie austr. 10	19.—
Sorţi Pálffy 40	59.20

Preţurile bucatelor din piaţa Timişoarei.

De la 28 Novembre 1895.

După notările societăţii „Lloyd“ din Timişoara.

Grâu, greutatea cualit. 78 chil.	per 100 chil.	5.85—5.90
Grâu, greutatea cualit. 79 chil.	per 100 chil.	5.90—5.95
Sĕcară, greutatea cualit.	per 100 chil.	4.60—4.70
Orz, greutatea cualit.	per 100 chil.	6.00—6.10
Ovĕs, vènturat	per 100 chil.	6.40—6.50
Cucuruz, nou	per 100 chil.	5.70—5.75

Tĕrgul de producte pe termin.

Grâu Sept.-Oct. . . .	în bani per 100 kgr.	6.69	şi	6.71
Grâu la Mart.-Apr. .	„ „ „ „ „	7.05	şi	7.06
Grâu Maiu-Iuniu . .	„ „ „ „ „	—.—	şi	—.—
Sĕcară la Sept.-Oct. .	„ „ „ „ „	5.06	şi	5.07
Porumb Maiu-Iuniu .	„ „ „ „ „	6.13	şi	5.15
Porumb Iul.-Aug. . .	„ „ „ „ „	5.07	şi	5.09
Porumb Aug.-Sept. .	„ „ „ „ „	5.08	şi	5.10
Ovĕs la Sept.-Oct. . .	„ „ „ „ „	5.87	şi	5.89
Ovĕs la Mart.-April .	„ „ „ „ „	—.—	şi	—.—
Rapiţă Aug.-Sept. . .	„ „ „ „ „	9.45	şi	9.50

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timişoara.